

RØDE ROSA

Kildehæfte om at finde, skabe og bruge historie

ARBEJDERMUSEET

Røde Rosa

Om at finde, skabe og bruge historie: Her i hæftet finder du først en kort biografi om Rosa Luxemburg. Derefter præsenteres en række kilder, som viser hvordan historien om Rosa er blevet (og bliver) fortalt og brugt gennem tiden.

Hvem var Rosa Luxemburg?

Rosa Luxemburg er i dag en af de mest ikoniske skikkelser på venstrefløj. Hun blev født i 1871 i den russisk besatte del af Polen, og som polak, jøde og kvinde oplevede hun undertrykkelse tæt inde på kroppen. Inden sin 20-års fødselsdag flygtede hun til Schweiz på grund af sin revolutionære politiske aktivitet. I 1898 flyttede Rosa Luxemburg til Berlin for at blive aktiv i det tyske Socialdemokrati. Her blev hun en ledende figur på partiets yderste venstrefløj, og hun var modstander af imperialismen og Første Verdenskrig.

Rosa Luxemburg blev mere revolutionær med tiden, og sammen med socialisten Karl Liebknecht var hun med til at stifte Tysklands Kommunistiske Parti i januar 1919. Den 15. januar 1919 blev hun myrdet af reaktionære Frikorps-soldater. Hun blev efter sigende først slået i hovedet med en tung genstand, derefter skudt og til sidst smidt i Landwehr Kanal i Berlin. Kanalen frøs til, og hendes lig blev først fundet i maj måned samme år.

*Skoletjenesten på Arbejdmuseet, 2020
Rikke Lie Halberg*

At finde kilderne til historien om Rosas besøg i København

Danmark var vært for to store, internationale kongresser i 1910: Fra 26. til den 27. august afholdtes [Den anden internationale kvindekongres](#), og fra 28. august til 3. september afholdtes [Den 8. internationale Socialistkongres](#). Når man søger på "Rosa Luxemburg + Jagtvej + 1910" får man flere end 15.000 hits, hvoraf mange linker til artikler, der nævner at hun var blandt deltagerne på kvindekongressen. Men når man dykker ned i arkivet og nærlæser kilderne - deltagerlisterne, pressens omtale samt fotos derfra - så glimrer Rosa Luxemburg ved sit fravær.

Derimod er Luxemburg at finde på den 8. internationale socialistkongres som blev afholdt få dage senere. Her finder man hende i Arbejdernes Forsamlingsbygning på Rømersgade 22 - i samme bygning, hvor Arbejdersmuseet ligger i dag.

Arbejdsspørgsmål:

- Se filmen fra Arbejderbevægelsens Bibliotek & Arkiv, som præsenterer kildemateriale fra kvindekongressen i 1910. Filmen ligger [her](#).
- Foretag en søgning på internettet og find mindst to kilder, der kobler Rosa Luxemburg sammen med kvindekongressen i 1910 og/eller Jagtvej 69. Hvis du ikke kender historien om Jagtvej 69, så undersøg hvad adressen blev brugt til mellem 1982 og 2007.
- Vurdér, på baggrund af det kildemateriale, der præsenteres i filmen, og det kildemateriale, du selv har fundet på nettet, sandsynligheden for at Rosa Luxemburg var til stede på kvindekongressen?
- Diskutér på hvilke måder fortællingen om et sted (Jagtvej 69) og en person (Rosa Luxemburg) forstærker hinanden. På hvilke måder "gavner" de to fortællinger hinanden?
- Reflektér over følgende: Hvilke muligheder er der for at stoppe historier som er gode men usande? Betyder det noget om historier om fortiden er sande eller ej? Er det vigtigere at de er gode/spændende? Betyder det aldrig noget, eller kun nogle gange? Eller betyder det altid noget? Hvem har ansvaret for at stoppe usande historier? Og hvordan kan/bør det gøres? Understøt dine svar med eksempler (det behøver ikke at relatere til Rosa).

Historiebrug: Rosa Luxemburg som ikon

Rosa Luxemburg var uden tvivl en vigtig person i udviklingen af den europæiske arbejderbevægelse. Hun er blevet et ikon for blandt andre kvindebevægelsen og venstrefløj. Som det fremgår ovenfor, er der opstået en del myter om hende, om hvor hun har været og hvad hun har deltaget i. Mytedannelse er en form for historiebrug. En endnu tydeligere form for historiebrug kan findes i monumenter, sange og kunst som er skabt længe efter Rosa Luxemburgs død.

I bogen *Nye sprog, nye verdener: Udvalgte artikler om kunst og kultur* (Gyldendal, 2006) skriver Hans Jørgen Nielsen at sangen *Rosa danser* (Røde Mor, 1970) "handler om Rosa Luxemburgs død i et besættende billede, hvor hun danser en sidste vals med Karl Liebknecht. En sang som denne rummer egentlig ikke noget politisk budskab i strengere forstand. Den er ren mytologisk poesi for venstrefløj. Den lever bare af sin egen afsindige skønhed."

Nedenfor findes en række eksempler på, at Rosa Luxemburgs navn, portræt eller historie er blevet brugt i forskellige sammenhænge. Det kan være interessant at undersøge lidt nærmere, hvad det er hun er blevet brugt til.

Læs evt. mere om historiebrug her: <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/historiebrug/>

Arbejdsspørgsmål til historiebrugsdelen:

- Kig på forskellige typer af kilder herunder for at få et overblik over de forskellige typer. Beskriv dem kort, og giv dem hver en overskrift.
- Hvad har kilderne umiddelbart til fælles? Og hvad skiller dem?
- Vælg én kilde som analyseres nærmere (individuelt, i par eller gruppe). Tag hensyn til kildetyper: Sangen er en tekst (med melodi og akkompagnement), kunstmalerierne og monumenterne bruger billedsprog. Men samtlige kilder kan forstås som en del af en erindringskultur, hvor Rosa Luxemburg **bruges** i en erindring. Til dette arbejde kan du anvende en model til at analysere erindringssteder. Den finder du her: <https://www.arbejdsmuseet.dk/wp-content/uploads/2019/12/analysemodel-til-erindringssteder.pdf>

Kilde 1: Sang

ROSA DANSER

Tekst: Troels Trier (1970)

Du mærker duften af lavendel
de danser kind mod kind
Rosa danser kind mod kind med Karl
En duft så tung
så tung i nattens vind
Rosas ansigt er af guld
Nej nej nej – ikke den hårde hånd
Søvnen er så lang, så lang, så lang

Du drømmer om solen
du drømmer om den fjerne strand
du danser langs det dybe vand
du danser sidste gang med Karl
Nej, nej, nej – ikke det kolde vend
Døden er så tung, så tung, så tung

Sangen kan høres på youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=s7HaCJZwQkw>

Kilde 2: Fire monumenter over Rosa Luxemburg

Herunder følger et udpluk af monumenter, der er rejst til ære for Rosa Luxemburg gennem tiden.

Kilde 2a:

I 1926 rejstes dette monument i Berlin, som en hyldest til dels den russiske revolution, dels til de myrdede socialister Rosa Luxemburg og Karl Liebknecht. Monumentet blev ødelagt af nazisterne i 1935.

Kilde 2b:

På stedet hvor monumentet stod, blev der rejst et nyt monument efter 2. verdenskrigs afslutning. Det er mindre, men viser et relief af det oprindelige monument. Teksten på monumentet lyder (her oversat fra tysk til dansk):

På dette sted stod Revolutionsmonumentet

for
Karl Liebknecht
Rosa Luxemburg
Og mange andre
revolutionære der kæmpede for
den tyske arbejderbevægelse
(Monumentet) blev rejst i 1926 af
det tyske Kommunistparti
Efter Ludvig Mies Van Der Rohes tegninger

Styrtet i 1935 af fascister

Kilde 2c:

Rosa Luxemburg blev fundet druknet i Landwehr Kanal (Berlin) i februar 1919. På det sted, hun blev fundet, blev der i 1987 rejst dette monument. Tilhængere af Rosa Luxemburg besøger stadig monumentet og sætter blomster på mærkedage.

Kilde 2d:

I 2010 rejstes denne statue af Rosa Luxemburg i Erfurt (Tyskland):

Kilde 3: Maleri

I 1975 malede kunstneren Ursula Reuter Christensen værket *Rosa Luxemburg foran Møns Klint*. Maleriet indgår i Arbejdersmuseets samling.

Kilde 4: Street art

I nærheden af Tiergarten i Berlin kan man se moderne street art med Rosa Luxemburg og Karl Liebknechts portrætter. I februar 2019, få dage efter 100-året for Luxemburgs død, blev stencilerne overmalet. Læs mere om vandalismen her:

<https://www.leftvoice.org/rosa-luxemburg-memorial-in-berlin-vandalized>

